

کاربرد پیکره‌های تک‌زبانه تخصصی برای تعیین معادل‌های مناسب در ترجمه

سیدمحمد حسینی معصوم (استادیار گروه زبان‌شناسی و زبان‌های خارجی دانشگاه پیام‌نور)

hosseinimasum@pnu.ac.ir

چکیده

بخش عمده‌ای از ترجمه‌ها در زمینه‌های تخصصی علوم و شاخه‌های مختلف آن است. شناخت اجزای جمله و معادل‌یابی دقیق آن‌ها، در روند ترجمه چنین متونی از وظایف اصلی مترجم محسوب می‌شود. پیکره‌ها به دلیل ویژگی‌های خاص خود از قبیل کاربردی و طبیعی بودن، منابع مناسبی از لغات تخصصی در ترجمه محسوب می‌شوند؛ بنابراین، مترجم علاوه بر ابزارهای رایج در ترجمه مانند فرهنگ لغت، با استفاده از پیکره می‌تواند معادل‌های مناسبی در ترجمه واژگان به دست آورد. در مطالعه حاضر، میزان استفاده از معادل‌های مختلف واژه‌های اقتصادی در ترجمه متون اقتصادی بررسی شده است. در این بررسی، تعداد ۱۷۴ واژه اقتصادی از کتاب *متون اقتصادی دانشگاه پیام‌نور* انتخاب شدند. سپس، معادل‌های این واژه‌ها از لغت‌نامه آنلاین آریان‌پور استخراج شدند و بسامد وقوع هریک، در پیکره تک‌زبانه متون اقتصادی مشتمل بر حدود ۱۱۵ هزار کلمه، بررسی گردید. نتایج این مطالعه نشان داد بسیاری از معانی موجود در فرهنگ لغت، دارای کاربرد تخصصی در متون اقتصادی نیستند و فقط بخش خاصی از آن‌ها مورد استفاده قرار می‌گیرند که در پیکره مورد نظر دارای بیشترین بسامد بوده‌اند؛ بنابراین باید گفت که پیکره تک‌زبانه تخصصی معیار مناسبی در رد یا پذیرش معادل‌ها است.

کلیدواژه‌ها: پیکره، ترجمه، پیکره تک‌زبانه تخصصی، فراوانی معادل‌ها.

۱. مقدمه

در ترجمه متون زبان‌های مختلف، نکته حائز اهمیت این است که ترجمه‌ها باید برای خوانندگان زبان مقصد، طبیعی و رسا باشند؛ بنابراین، لازم است که مترجمان معادل‌های واقعی کلمات را بیابند و در ترجمه‌های خود استفاده کنند و همچنین دیدگاهی نسبتاً دقیق در مورد

فرایند ترجمه داشته باشند. بسیاری از مترجمان بر این باور هستند که ترجمه باید به برگردان جمله‌ها، نظرها و پیام‌های متن بپردازد و نه به معادل‌یابی تک‌تک واژه‌ها و ترکیب‌ها؛ اما به-اعتقاد نیومارک (۱۹۸۸)، به نقل از جعفری‌گوهر، (۱۳۸۵، ص. ۲)، «این گفته خودفریبی‌ای بیش نیست؛ زیرا، زبان از واژه‌ها تشکیل شده است و مترجم به‌طور مستقیم با واژه‌ها و ترکیب‌های مختلف آن‌ها سر و کار دارد».

اگرچه تجربه برای هر مترجم خبره مانند اندوخته‌ای علمی برای ارتقای کیفیت ترجمه‌هایش به‌شمار می‌رود، ولی همیشه این امکان وجود دارد که حتی مترجمان باتجربه نیز در ارائه ترجمه‌ای طبیعی و رسا دچار خطاهایی شوند که برای خوانندگان متن مقصد عجیب و غیرطبیعی جلوه کند. مترجمان معمولاً جمله یا حتی متن را واحد ترجمه در نظر می‌گیرند؛ اما بدون تردید جانشین شدن یک واژه به جای واژه‌ای دیگر، می‌تواند مفهوم پیام را دگرگون سازد؛ بنابراین، می‌توان نتیجه‌گیری کرد که شناخت اجزای جمله و معادل‌یابی دقیق آن‌ها اهمیت ویژه‌ای در روند ترجمه دارد. در این میان، پیکره‌های طبیعی زبانی می‌توانند منبع مهمی در فرایند معادل‌یابی باشند.

«پیکره، اصطلاحی است که معمولاً در مطالعات حوزه ترجمه به مجموعه‌های نسبتاً محدودی از متن‌های مختلف اطلاق می‌شود که کل یا بخش‌هایی از آن‌ها برای یافتن نمونه‌هایی از مشخصه‌های موردنظر بدون استفاده از رایانه بررسی می‌شود» (شاتلورت و کاوی، ۱۳۸۵، ص. ۵۷). هدف از مطالعات پیکره‌های ترجمه‌ای و انواع مختلف آن همواره بر این بوده است که با ایجاد مجموعه‌ای از اجزای متنی مانند کلمات، عبارات و جمله‌ها و همچنین انواع متن‌ها و با استفاده از روش‌های علمی از قبیل محاسبات آماری و حتی امروزه به کمک تجزیه و تحلیل رایانه‌ای، متن‌های حاصل از ترجمه را به‌طور علمی و مستدل بررسی کند؛ به طوری که با استناد به نتایج به دست آمده از گزارش‌های این تحقیقات و با تکیه بر دلایل علمی و ریاضی، بتوان گامی در راستای ارتقای کیفیت ترجمه برداشت؛ بنابراین، امروزه پیکره‌ها و مطالعات پیکره یکی از ابزارهای مهم بررسی ترجمه‌ها در جهان هستند و بخش درخور توجهی از حجم مقالات را در مطالعات حوزه ترجمه به خود اختصاص داده‌اند.

بدون تردید، واژه کوچک‌ترین واحد ترجمه در نظر گرفته شده است و ترجمه مطلوب یک متن، بدون درک واژگان آن امکان‌پذیر نیست. در واقع، گنجینه واژگان افراد با یکدیگر متفاوت است و هرکس به نسبت دامنه واژگانی خود باید از منابع مختلف که شامل فرهنگ‌های لغت عمومی و اختصاصی است، استفاده نماید؛ اما برخی از واژگان بیش از دیگر اجزاء در انتقال مفاهیم به کار می‌روند که به اصطلاح، «کلیدواژه» نامیده می‌شوند و بسامد بیشتری از سایر واژه‌ها دارند. گاه ممکن است مترجم در معادل‌گزینی چنین عناصری دچار اشکال شود؛ به ویژه آنکه در ترجمه برخی از متون همچون متون علمی باید برای هر اصطلاح یک معادل ثابت انتخاب شود.

در حالی که ابزارهای مرسوم ترجمه مانند فرهنگ‌های لغت، بیش از یک معادل و گاهی معادل‌های نامناسب را پیشنهاد می‌کنند، پیکره، راه‌حل مؤثری برای رفع این مشکل است. وقتی که در مورد انتخاب معادل‌های ارائه شده فرهنگ لغت تردیدی وجود دارد، پیکره می‌تواند معیار مناسبی برای رد یا پذیرش معادل‌ها باشد. مترجم باید علاوه بر ابزارهای رایج و مرسوم در ترجمه، از پیکره نیز استفاده کند تا اطمینان یابد که کلمات طبیعی و مناسب را به کار برده است. با توجه به توضیحات ذکر شده، پیکره می‌تواند کمک بزرگی در یافتن واژگان مناسب و تصمیم‌گیری در پذیرش یا رد کلمات پیشنهادی فرهنگ لغت باشد.

از نظر ویلکینسون (۲۰۰۶) پیکره‌های تخصصی که محدود به یک زبان یا حوزه خاصی از موضوعات باشند، برای مقاصد تخصصی کارایی بهتری خواهند داشت که به آن‌ها، «پیکره‌های زبانی برای مقاصد ویژه» می‌گویند. به دلیل اینکه پیکره‌های تخصصی به صورت آماده در دسترس نیستند، مترجمان باید پیکره‌های تخصصی برای خود ایجاد کنند.

هدف از نگارش این مقاله بررسی فواید استفاده از پیکره تک‌زبانۀ تخصصی در ترجمه کلمات مختلف متون اقتصادی از زبان انگلیسی به زبان فارسی است. در این مطالعه، دقت در ترجمه کلیدواژه‌ها با استفاده از پیکره تک‌زبانۀ تخصصی با منابع مرسوم (برای مثال، فرهنگ‌های لغت تک‌زبانۀ و دوزبانۀ) مقایسه می‌شود.

۲. تعریف پیکره از دیدگاه نظری

اگرچه پیکره در حوزه زبان‌شناسی دارای مفهوم تخصصی تری است، اما درحقیقت بخشی از متن است. از نظر بوکر و پیرسون (۲۰۰۲، ص. ۹)، «پیکره مجموعه وسیعی از متون واقعی است که براساس مجموعه‌ای از معیارهای خاص در شکل الکترونیکی جمع‌آوری شده است.» نیوتن (۱۹۹۲، به نقل از شاتلورت و کاوی، ۱۳۸۵، ص. ۵۷) پیکره‌های به‌کاررفته در ترجمه ماشینی را چنین تعریف کرده است: «مجموعه محدودی از جمله‌های دستوری که به‌عنوان مبنایی برای تحلیل توصیفی زبان به‌کار می‌روند.»

سینکلیر (۱۹۹۱، ص. ۲) و لیچ (۱۹۹۲، ص. ۱۰۶) دو پیشگام معاصر زبان‌شناسی، پیکره را به‌ترتیب «دیدگاهی جدید در زبان‌شناسی توصیفی» و «سبک جدیدی از تفکر درباره زبان» تعریف می‌کنند. در دانش زبان، پیکره «مجموعه‌ای از متون نوشتاری یا گفتاری آوانویسی‌شده است که می‌توان از آن به‌عنوان مبنایی برای تحلیل و توصیف زبان استفاده کرد» (کندی، ۱۹۹۸، ص. ۱).

هر پیکره ویژگی‌های خاص خود را دارد؛ اما از دیدگاه بوکر و پیرسون (۲۰۰۲، ص. ۹)، «همه پیکره‌ها دارای چهار ویژگی واقعی، خاص، الکترونیک بودن و گستردگی هستند که این ویژگی‌ها آن‌ها را از سایر مجموعه‌های همایشی متمایز می‌سازند؛ بنابراین، پیکره اساساً مجموعه همایشی از متون به شکل الکترونیکی و منبعی مناسب برای محققانی است که در نظر دارند در زمینه کاربرد زبان تحقیق کنند.»

تحقیقات پیکره‌محور به دلیل نوین بودن و قابلیت‌هایشان در مطالعات زبان‌شناسی کاربردی و توصیفی، به‌طور مستمر زمینه‌های جدیدی را ایجاد نموده‌اند که از جمله می‌توان به واژه‌نگاری، زبان‌شناسی آموزشی، زبان‌شناسی کمی، ترجمه ماشینی، زبان‌شناسی مقابله‌ای، لغت‌شناسی، زبان‌شناسی حقوقی، مطالعات ادبی، یادگیری زبان دوم، زبان‌شناسی تاریخی، زبان‌شناسی اجتماعی و زبان‌شناسی روان‌شناختی اشاره کرد که همه در سایه تأثیر زبان‌شناسی پیکره در حال تغییر و تحول می‌باشند (ر.ک. مک‌انری و ویلسون، ۱۹۹۶).

پیکره‌ها داده‌های فراوانی را وارد عرصه مطالعات زبان‌شناسی نموده‌اند و به‌عنوان بستری برای آزمون فرضیه‌ها به‌شمار می‌روند. پیکره‌ها در کاربردهای عملی مختلف از قبیل ترجمه ماشینی و واژه‌نگاری نقش مهمی ایفا می‌کنند و می‌توانند نقش ویژه‌ای در رفع مشکلات ترجمه داشته باشند؛ به‌طور مثال، دانشجویان زبان اکثر پیکره‌ها را برای اهداف عمومی^۱ استفاده می‌کنند؛ مانند نوع زبان روزمره که در متون روزنامه‌ها یافت می‌شود یا می‌توان به دانشجویان و مدرسان زبان اشاره کرد که هدف خاصی دارند^۲. چنین کاربردهای عملی در کنار اهداف پژوهشی زبان، باعث گسترش استفاده از پیکره‌ها شده است.

آن‌گونه که آتیچیزو (۱۹۹۶، به‌نقل از لاویزا، ۲۰۰۲، ص. ۹) بیان می‌کند، «زبان‌شناسی اساساً جزو علوم اجتماعی و کاربردی محسوب می‌شود و نقش زبان‌شناس کشف و درک قوانین حقیقی زبان و نیز توصیف آن‌ها است و به‌جای تجویز قوانین، شامل تکرار الگوهای ناخودآگاه می‌شود». همان‌گونه که تیوبرت (۱۹۹۹، به‌نقل از عاصی، ۱۳۸۲، ص. ۴۸۹) نیز در نگرشی همسو با آتیچیزو بیان می‌کند، «زبان‌شناسی پیکره برپایه این باور که زبان اساساً پدیده‌ای اجتماعی است بنا نهاده شده است. پدیده‌ای که بیش از هر چیز، می‌توان آن را با داده‌های تجربی آماده، یعنی در کنش‌های ارتباطی، مشاهده و توصیف کرد. متن‌های موردمشاهده، در اصل کنش‌های ارتباطی گذرا هستند».

۳. نگاهی به پیشینه پیکره

برای زبان‌شناسان قدیمی‌تر، اصطلاح «زبان‌شناسی پیکره» اغلب یادآور دوران رونق پیکره‌زبانی؛ یعنی دهه ۱۹۵۰ است؛ یعنی، دوران ساختارگرایان آمریکایی که همواره تأکید می‌کردند توصیف یک زبان یا گویش باید مبتنی بر داده‌های گردآوری‌شده و تحلیل این داده‌ها باشد و با آنکه فراگیری و بزرگی پیکره عامل تعیین‌کننده‌ای در افزایش دقت و اعتبار نتایج به‌شمار می‌آمد، اما محدودیت‌های نیروی انسانی و زمان در برابر این عامل قرار داشت و در نتیجه، بیشتر

۱. Learning for general purpose

۲. Learning for special purpose

به نمونه‌های برگزیده اکتفا می‌شد (عاصی، ۱۳۸۲). در سال‌های ۱۹۴۰ تا ۱۹۵۰، ساختارگرایان آمریکایی به‌طور چشمگیری به استفاده از پیکره روی آوردند. زبان‌شناسی پیکره در سال ۱۹۶۰ در مطالعه زبان به‌کار رفت و در دهه ۱۹۸۰ برای نخستین بار، لیچ اصطلاح «زبان‌شناسی پیکره» را مطرح کرد (ر. ک. لیچ، ۱۹۹۲) و «تنها از دهه ۱۹۶۰ بود که توانستند با کمک رایانه مجموعه‌های بزرگی از متن‌های واقعی زبانی فراهم کنند و پیش‌رو همه آن‌ها پیکره زبانی برآون بود که امروزه به‌عنوان نمونه‌ای معیار از زبان انگلیسی برای استفاده در رایانه‌ها به‌شمار می‌رود» (اسوارتویک، ۱۹۹۲، ص. ۷). تقریباً در همان زمان، در سال ۱۹۶۵، چامسکی نظریه نحوی زبان‌شناسی معروف خود را مطرح نمود و زبان‌شناسان سرتاسر دنیا از او تقدیر کردند. چامسکی کاملاً با زبان‌شناسی پیکره به‌عنوان روش‌شناسی مطالعه زبان مخالف بود و از آن شدیداً انتقاد کرد. مهم‌ترین انتقاد چامسکی نبود توازن پیکره بود؛ البته شایان ذکر است که در آن زمان پیکره به‌طور محدود در آواشناسی استفاده می‌شد (استکی، ۲۰۱۰). همان‌گونه که لیچ (۱۹۹۲) عقیده دارد، انتقادات چامسکی در دهه ۱۹۵۰، تأثیری بر زبان‌شناسی پیکره به‌جا گذاشت که سبب شد حدود یک‌ربع قرن مورد توجه قرار نگیرد؛ به‌طوری که تعداد پیکره‌های الکترونیکی در دهه ۱۹۸۰ محدود بود؛ اما با آغاز دهه ۱۹۹۰، فعالیت‌های بسیاری برای زبان‌های مختلف آغاز گردید. از نظر لاویزا (۲۰۰۲)، تحقیقات زبان‌شناسی پیکره در دهه ۱۹۸۰ تا ۱۹۹۰ رشد قابل توجهی نه‌تنها در دنیای انگلیسی‌زبان، بلکه در سرتاسر اروپا داشته است. همان‌طور که لیچ (۱۹۹۲، ص. ۱۰۵) بیان می‌کند، «اصطلاح زبان‌شناسی پیکره به‌ویژه در اوایل دهه ۱۹۹۰، به‌عنوان شاخه‌ای مشخص از زبان‌شناسی مانند زبان‌شناسی اجتماعی، زبان‌شناسی روان‌شناختی و زبان‌شناسی متنی شناخته شده است». در ژانویه ۱۹۹۰، پیکره تک‌زبانی عمومی تا آن زمان برای ۱۶ زبان اروپایی با دامنه لغت ۳۶۵ میلیون کلمه (لیچ، ۱۹۹۱) ابداع شده بود که از آن به بعد با حمایت کمیسیون اروپایی پیکره دو زبانه و چندزبانه به‌وجود آمد؛ به‌عنوان مثال، تیوبرت (۱۹۹۹) به شبکه پیکره متنی مرجع اروپایی با دامنه وسیع ۵۰ میلیون کلمه به ۹ زبان رسمی جامعه اروپایی اشاره می‌نماید و آستون (۱۹۹۹)، به‌نقل از لاویزا، ۲۰۰۲، ص. ۹

اشاره می‌کند که «پس از آن دوره، جامعه اروپایی تصمیم به ایجاد پروژه پارول^۱ نموده است. این پیکره مقایسه‌ای عمومی دربردارنده ۲۰ میلیون کلمه برای همه زبان‌های جامعه اروپایی است».

۳.۱. انواع پیکره‌های زبانی

انواع مختلفی از پیکره برای کاربردهای متفاوت به وجود آمده‌اند که از جمله می‌توان به پیکره‌های گفتاری، نوشتاری، عمومی، تخصصی، تک‌زبان، چندزبان، زبان‌آموز و ناظر اشاره نمود. طبق نظر مک‌انری و همکاران، (۲۰۰۶)، پیکره همیشه برای هدف خاصی ارائه می‌شود؛ بنابراین، فواید پیکره آماده باید با توجه به هدف کاربران ارزیابی شود. امروزه هزاران نوع پیکره یافت می‌شوند؛ اما بسیاری از آن‌ها برای طرح‌های تحقیقاتی خاصی به وجود آمده‌اند و در دسترس عموم نیستند. هم‌اکنون پیکره‌های فراوانی به غیر از زبان انگلیسی در زمینه ترجمه مورد استفاده قرار می‌گیرند. پیکره‌های اصلی برحسب قابلیت استفاده تقسیم‌بندی می‌شوند: عمومی در برابر تخصصی، نوشتاری در برابر گفتاری، هم‌زمانی در برابر تاریخی و زبان‌آموز در برابر ناظر.

۳.۲. مروری بر مطالعات در زمینه پیکره‌ها

در چند دهه اخیر، کاربرد پیکره‌ها در زمینه‌های مختلف تحقیقاتی افزایش یافته است و جایگاه ویژه‌ای را کسب کرده است که علت آن را می‌توان رشد سریع برنامه‌های رایانه‌ای دانست. پیکره‌ها در حوزه‌های مختلف زبان‌شناسی، برای محققان فرصت گردآوری منابع عظیمی از اطلاعات را فراهم نموده‌اند که به‌عنوان شاخصی برای ارزیابی متون به‌کار گرفته شوند. پژوهش‌های فراوانی در زمینه‌های مختلف نظری و عملی در این راستا صورت گرفته است که از جمله می‌توان به ارزیابی متون ترجمه و مبدأ اشاره نمود.

بوکر در سال ۱۹۹۸ گزارش داد که افراد فراگیر زبان که از پیکره تخصصی زبان هدف استفاده می‌کنند، شاید بهتر از افرادی ترجمه کنند که از فرهنگ لغت دوزبان استفاده می‌کنند. به عقیده وی،

۱. Parole

پیکره‌های تخصصی تک‌زبانۀ مبدأ بهتر می‌توانند مترجمان را در فرایند ترجمه یاری رسانند و کیفیت کار آن‌ها را به‌ویژه در دو زمینه ارتقاء دهند: یکی کیفیت ترجمه‌شان از لحاظ موضوعات مربوط به موقعیت آن کشور و دیگری فهم تخصصی مقابله‌ای و منطبق بر زبان مقصد.

بوکر و پیرسون (۲۰۰۲) بررسی‌های مفیدی در زمینه پیکره تک‌زبانۀ در ترجمه متون مهندسی مکانیک ارائه دادند. آن‌ها سعی داشتند تا اصطلاح Nut (مهره) و مجموعه‌های همایشی مختلف آن را در پیکره صدمیلیون کلمه‌ای مانند پیکره ملی بریتانیا بررسی کنند. آن‌ها ۶۷۰ رخداد این اصطلاح را یافتند و بسیاری از معانی مرتبط را چندان مفید ندانستند؛ زیرا، برخی از آن‌ها در معانی دیگری به‌کار رفته بودند؛ مانند غذا یا فردی برون‌گرا. بوکر و پیرسون در یک پیکره مشتمل بر ده‌هزار کلمه که از کاتالوگ‌ها و راهنماهای تولید صنعتی مربوط به شرکت‌های سازنده گردآوری شده بود، ۴۹ رخداد برای کلمه NUT یافتند. اگرچه این تعداد در مقایسه با یافته‌های ناشی از پیکره ملی بریتانیا کمتر بود، ولی همخوانی‌اش با معنی مهندسی کلمه NUT بیشتر بوده است. از آنجایی که گوناگونی معنایی کمتر بوده است، بنابراین می‌توان معانی مختلف و مرتبط با کاربرد صنعتی کلمه NUT را یافت.

در مطالعه محمدی ده‌چشمه در سال ۲۰۰۷، پیکره تک‌زبانۀ تخصصی در ترجمه متون سیاسی از زبان انگلیسی به زبان فارسی بررسی شده است. این تجربه، صحت و کارایی ترجمه را با بهره‌گیری از پیکره تک‌زبانۀ تخصصی با منابع رایج پیکره‌ای، مانند فرهنگ لغت تک‌زبانۀ و دوزبانۀ مقایسه کرده است. نتایج پژوهش محمدی نشان می‌دهد استفاده از ابزارهای ترجمه که بر پایه پیکره استوار هستند، می‌تواند کیفیت ترجمه را ارتقاء دهند. محمدی، پیکره تک‌زبانۀ تخصصی به زبان فارسی را در حوزه علوم سیاسی که مشتمل بر ۵ میلیون لغت و حجم ۱۵۰ مگابایت است، ایجاد کرده است. این متون عمدتاً از مقالات سیاسی، نشریات، مصاحبه‌ها و غیره استخراج شده‌اند که در اینترنت یافت می‌شوند و قبل از تشکیل پیکره، تعدیل‌هایی روی آن‌ها صورت گرفته است؛ از قبیل اینکه همه جدول‌ها، عکس‌ها و نمودارها حذف شده‌اند تا برای تبدیل شدن به پیکره آماده شوند. علاوه بر این، متن‌ها باید به فرمت XML تبدیل شوند. در این مرحله متن‌ها را می‌توان وارد پیکره نمود تا به کمک مترجمان به زبان فارسی ترجمه شوند. با توجه به اینکه موضوع‌ها و اصطلاح‌ها در زمینه خاصی همواره در حال

تکامل هستند، این پیکره‌ها به‌خودی‌خود چیزی جز مجموعه لغات و اشکال مختلف آن‌ها در یک زبان، نیستند؛ ولی اگر به‌صورت ابزاری مورد استفاده قرار گیرند، ارزش فراوانی در فرایندهای ترجمه دارند.

پیکره تخصصی دو کاربرد عمده در فرایند ترجمه دارد که اولین کاربرد آن، در ترجمه مجموعه‌های همایشی و دومین آن، در اخذ یا رد تصمیم براساس سایر ابزارها (روش‌ها) است. در بررسی ترجمه مجموعه‌های همایشی، محمدی با مراجعه به پیکره تک‌زبانۀ علوم سیاسی (که مشتمل بر ۵ میلیون کلمه است)، مجموعه‌های همایشی مختلفی را که معمولاً مترجمان با آن روبه‌رو می‌شوند، برگزید. در این راستا، از فرهنگ لغت انگلیسی به فارسی آریان‌پور استفاده کرد تا این فرهنگ لغت دوزبانه را با پیکره تک‌زبانۀ فارسی مقایسه کند؛ به‌عنوان مثال، وقتی که عبارت اسمی "pre-emptive war" انتخاب شد، با مراجعه به فرهنگ آریان‌پور معادلی برای آن یافت نشد؛ اگرچه برای هر کدام از اجزای عبارت می‌توان معادل‌هایی یافت. برای کلمه "pre-emptive" سه معادل «پیش‌گیرانه»، «پیش‌دستانه» و «بازدارنده» یافت شده است و برای واژه "war" فقط کلمه «جنگ» مطرح شده است. سپس، وقتی که به پیکره تک‌زبانۀ مراجعه شده بود، رخداد «جنگ پیش‌گیرانه» و «جنگ پیش‌دستانه» صفر بوده است و برای «جنگ بازدارنده» ۱۴ رخداد یافت شده است؛ بنابراین، مورد سوم بهترین معادل آن است.

رایج‌ترین مجموعه همایشی در متون سیاسی، "increasing relations" است و او معادل‌های پیشنهادی فرهنگ لغت؛ یعنی «گسترش» و «توسعه» را برای ترجمه "increasing" در نظر گرفت. احتمالاً برای مترجم، استفاده از «توسعه» به جای «گسترش» یا برعکس، تفاوت ندارد؛ ولی این یافته جالب است که «گسترش روابط» ۱۹۹ بار و «توسعه روابط» ۷۹ بار تکرار داشته است. نتایج حاصل مشخص می‌سازد که تکرار زیاد در پیکره، حاکی از مناسب‌تر بودن این معادل نسبت به سایر معادل‌ها است.

دومین کاربرد پیکره، در اخذ یا رد تصمیم براساس سایر ابزارها (روش‌ها) است. هنگامی که در معادل‌های ارائه‌شده در فرهنگ لغت، تردیدی وجود دارد، این پیکره است که در رد یا پذیرش معادل‌ها به‌خوبی عمل می‌کند؛ به‌عنوان مثال، برای ترکیب "trade-off"، فرهنگ لغت

معادل‌های «مبادله»، «تهاتر»، «پایاپای کاری» و «بده‌بستانی» را پیشنهاد داده است که «مبادله» ۵۲ بار و «بده‌بستانی» ۱۸ بار در پیکره مورد مطالعه محمدی به کار رفته‌اند.

می‌توان از روش ذکرشده در بالا در نقد ترجمه و ارزیابی طبیعی بودن ترجمه‌ها استفاده کرد. در فرهنگ لغت آریان‌پور، برای کلمه "confidence" در عبارت "confidence-building" دو معادل پیشنهاد شده است: «اطمینان» و «اعتماد». به دلیل تشابه فراوان بین این دو کلمه و فراوانی زیاد کاربرد آن‌ها در زبان فارسی، انتخاب یکی از این دو حتی برای افراد بومی ایرانی نیز مشکل است؛ اما وقتی که در پیکره متون سیاسی مورد مطالعه محمدی بررسی می‌شوند، به‌نحو جالبی برای «اعتمادسازی» ۱۸ بار تکرار و برای «اطمینان‌سازی» هیچ موردی یافت نشده است.

گوانگ‌رونک (۲۰۰۹) کاربردهای پیکره را در مطالعات حوزه ترجمه و آموزش ترجمه بررسی نموده است. وی برای این منظور از پیکره موازی متن هفدهمین کنگره ملی حزب کمونیست چین به‌عنوان موضوع مطالعه استفاده کرده است. این مطالعه، چندان بر روی کلیدواژه‌ها و مجموعه‌های همایشی تأکید نداشته است. اگرچه بررسی کلیدواژه‌ها و مجموعه‌های همایشی، روش مفیدی در تشخیص ژانر در متن مبدأ برای مترجمان است و می‌تواند منظور واقعی نویسنده زبان مبدأ را ارائه دهد، ولی مطالعه بر روی آن‌ها باید با روش‌های علمی و تکیه بر کمیت‌های آماری انجام شود. توجه به مجموعه‌های همایشی، نوعی از نگرش مترجم است که به وی کمک می‌کند تا حیطه و دامنه لغات مورد استفاده‌اش را انتخاب کند و آن‌ها را به کار گیرد.

با بهره‌گیری از پیکره‌های موازی در متن‌های مبدأ انگلیسی مانند براون، پیکره ملی بریتانیا و غیره می‌توان روش‌های مفیدی را در ارتباط با مفاهیم کلیدواژه‌ها و مجموعه‌های همایشی برگزید و مطالعه کرد. گوانگ‌رونک (۲۰۰۹) در مطالعه خود با استفاده از نرم‌افزار پیکره، به داده‌های مفیدی همچون فراوانی لغات، مجموعه‌های همایشی، الگوها، خوشه‌ها^۲، توزیع واژه‌های جست‌وجو^۳، کلیدواژه‌ها و سایر داده‌های مفید آماری دست یافته است. رونک برنامه کلیدواژه‌ها را در مطالعه‌اش به کار برده

۱. pattern

۲. cluster

۳. frequency of the search words

است. برنامه کلیدواژه، ابزاری است در داخل نرم‌افزارهای پیکره مانند ورد اسمیت^۱ که می‌تواند شاخص‌های مربوط به کلیدواژه‌ها را در بسیاری از متون مشخص کند. علاوه بر اینکه کلیدواژه‌ها می‌توانند ژانر را مشخص کنند، آن‌ها معمولاً دارای فراوانی بیشتری در متن‌ها هستند و محور توجه نویسنده می‌باشند.

تحقیق گروه جین در دانشگاه پکن در سال ۲۰۰۸ درباره این بوده است که چگونه می‌توان پیکره‌ای قابل مقایسه تشکیل داد؛ به نحوی که پیکره حاصل بتواند این امکان را برای مترجمان چینی فراهم کند تا ترجمه‌هایشان از زبان چینی به زبان انگلیسی، طبیعی تر به نظر رسد. پیکره‌ای که گروه یادشده از آن استفاده کردند، از متن‌هایی درباره معرفی شهرهای چین بوده است. در این پیکره، با روش‌های تحلیلی و محاسبات آماری مواردی مانند طول جملات و تراکم واژگانی^۲ تجزیه و تحلیل شده‌اند. مطالعه جین حتی می‌توانست الگو و سبک ترجمه چینی‌ها را نیز بیان کند.

پیکره‌های مقایسه‌ای می‌توانند منابعی از بیان صحیح و طبیعی در زبان هدف باشند و همچنین با استفاده از پیکره‌ها می‌توان واژه‌شناسی درست و طبیعی در آن زبان را نیز به دست آورد. علاوه بر این، پیکره‌های مقایسه‌ای می‌توانند انبوهی از خطاها و واحدهای ترجمه‌ای نادرست را که مترجمان به کار می‌برند، بیابند که این امر به خصوص در ترجمه زبان چینی به زبان انگلیسی در حد درخور توجهی مشاهده می‌شود؛ به عنوان مثال، می‌توان به مواردی مانند اشتباهات محرز در کاربرد حروف تعریف اشاره کرد.

مونا بیکر (۱۹۹۵) از پیشگامان مطالعات در حوزه ترجمه، برپایه پیکره‌ها است و پیکره‌هایی را در زمینه ترجمه زبان انگلیسی و روش‌های تحلیلی آن‌ها ابداع کرده است. وی پروژه پیکره ترجمه انگلیسی را در آکادمی بریتانیا بین سال‌های ۱۹۹۶ تا ۱۹۹۹ بنیان گذاشت. مطالعات پیکره ترجمه انگلیسی سه جنبه را بررسی می‌کنند: اولاً: ویژگی‌های ترجمه، ثانیاً: سبک و الگوی مترجم و ثالثاً: تأثیرات جامعه و فرهنگ بر ترجمه (جین، ۲۰۰۸).

۱. Word smith

۲. lexical density

جین (۲۰۰۸) در مطالعه‌اش سعی داشته است تا اهمیت و ارزش پیکره مقایسه‌ای تک‌زبان را در ترجمه چینی-انگلیسی ارائه کند و نشان دهد که چگونه یک پیکره مقایسه‌ای، کیفیت ترجمه را ارتقاء می‌دهد و آن را طبیعی‌تر می‌سازد. در مرحله جمع‌آوری اطلاعات، متن‌های ترجمه‌شده از زبان چینی به زبان انگلیسی، از چندین وب‌سایت چینی شامل سایت‌های توریستی، سایت‌های مربوط به دعوت برای سرمایه‌گذاری و سایت‌های اداره‌های محلی، گردآوری شدند و این دسته از متن‌ها در زیرگروه (الف) قرار گرفتند. از آنجایی که معرفی و توصیف شهرها معمولاً به صورت آگهی استفاده شده و شامل چندین پاراگراف بوده است، بیشتر آن‌ها ماهیت تجاری داشته‌اند و غالباً در این مطالعه، مربوط به سایت‌های دولتی بوده‌اند و بنابراین، اطلاعات آن‌ها کاملاً واقعی و مستند بوده‌اند. جمع‌آوری اطلاعات در این مطالعه کاری آسان و درحد دانلود صفحات وب مربوط به معرفی شهرها بوده است.

پیکره مقایسه‌ای دو محدودیت عمده دارد: اول آنکه، برخی واژه‌ها و ترکیب‌ها در زبان هدف ممکن است اصلاً معادلی نداشته باشند؛ به‌ویژه موارد فرهنگی و قومی خاص زبان اول؛ مانند زبان چینی که در زبان هدف (انگلیسی) ممکن است معادلی برای آن یافت نشود؛ بنابراین، پیکره مقایسه‌ای در متون عمومی و جهان‌شمول دارای کارایی بهتری است. دوم اینکه، پیکره مقایسه‌ای در مواردی که بیان‌های خلاقانه و ابتکاری مطرح است، کارآمد نیست و مترجم در انتخاب معادل مناسب دچار مشکل خواهد شد؛ زیرا، مترجم مجبور است تنها از لغات و عباراتی بهره گیرد که از قبل وجود دارند و ممکن است متن ترجمه‌شده برای خواننده مقصد، نامأنوس به نظر رسد. با استفاده از پیکره‌های مقایسه‌ای، نه‌تنها می‌توان مطالعاتی در سطوح نحوی و لغات انجام داد، بلکه می‌توان در سطوح گفتاری و موارد دیگری از قبیل شاخص‌های گفتاری و موضوع و توزیع آن‌ها نیز به بررسی و مطالعه پرداخت.

مطالعات سلیمی و شهرستانی (۲۰۰۹) در مورد پیکره ترجمه‌ای، در زمینه واحد ترجمه بوده است. این دو محقق واحد ترجمه را به‌عنوان زمینه بحث برانگیزی در مطالعات حوزه ترجمه مطرح نموده‌اند. آنها با در نظر داشتن این زمینه به‌عنوان دیدگاهی محصول‌محور که واحد ترجمه مقصد را می‌توان در قالب ترجمه مبدأ بررسی کرد، بررسی سلسله‌مراتبی واحدهای ترجمه را هدف کار خود

قرار دادند. نتایج مطالعات پیکره‌ای آن‌ها نشان می‌دهد شایع‌ترین و فراوان‌ترین واحد ترجمه مورد استفاده، در سطح جمله بوده است و مترجمان حرفه‌ای از جمله به‌عنوان واحد ترجمه، بیشتر استفاده کرده‌اند.

۴. روش تحقیق

هدف از انجام این پژوهش، ساخت پیکره فارسی و پاسخ‌گویی به این پرسش است که آیا پیکره باعث ارتقای کیفیت ترجمه می‌شود؟ براین اساس، ابتدا ضروری است تا تعداد تکرار کلمات با رخداد زیاد تشخیص داده شوند که می‌توانند بهترین معادل‌های ترجمه‌ای باشند؛ بنابراین، پیکره تک‌زبانی تخصصی می‌تواند راه‌حل مناسبی برای غلبه بر این مشکل باشد. کتاب‌ها، مقالات و روزنامه‌ها منابع مناسبی برای تشکیل پیکره هستند و با توجه به تعریف پیکره که مجموعه‌ای از واژگان موجود در زبان طبیعی و رایج مردم است، صفحات وب که در موضوعات گوناگون توسط نویسندگان مختلف نوشته شده‌اند، این هدف را تأمین می‌کنند؛ از این رو، از پایگاه الکترونیکی روزنامه کیهان که یکی از پرتیراژترین روزنامه‌های ایران است، انتخاب گردید و از بخش آرشیو اقتصادی آن استفاده شد. از صفحه اصلی این روزنامه با انتخاب گزینه اخبار اقتصادی، متن‌های اقتصادی از مقاله و خبرهای اقتصادی آن استخراج شدند. برای تشکیل این پیکره، شماره‌های فروردین‌ماه تا بهمن‌ماه ۱۳۸۹ و از هر ماه شماره‌های مربوط به روزهای ۱۴، ۲۱ و ۲۸ انتخاب شدند. در صورتی که از روزهای ذکر شده، روزی تعطیل بوده باشد، به شماره روز قبل مراجعه شده است و همچنین، قبل از تشکیل پیکره تعدیل‌هایی روی آن‌ها صورت گرفت. تمامی نقطه‌گذاری‌ها و اعداد حذف شدند تا برای تبدیل به پیکره آماده شوند. برای محاسبه شمارش واژگان مورد نظر لازم بود تا متن‌های موجود در صفحات وب که در فرمت html هستند، به فرمت متنی تبدیل شوند؛ بنابراین، متن‌های ذکر شده، در مایکروسافت ورد وارد شدند و همه متن‌ها در یک فایل ذخیره گردیدند و با استفاده از شمارش لغت این نرم‌افزار، تعداد ۱۱۴۷۴۵ کلمه، پیکره تخصصی تک‌زبانۀ اقتصادی را تشکیل دادند.

برای تهیه فهرست واژگان تخصصی اقتصادی از کتاب ترجمه متون اقتصادی دانشگاه پیام‌نور استفاده شد. از این کتاب ۱۷۴ واژه انتخاب گردید. سپس، معانی فارسی آن‌ها با مراجعه به فرهنگ-

لغت الکترونیکی آریان‌پور که در سایت اینترنتی www.aryanpour.com قابل دسترسی است، استخراج شد و در جدولی جمع‌آوری و تنظیم گردید. پس از آن بررسی شد که در فهرست واژگان انگلیسی اقتصادی و معانی آنها، معادل‌های فارسی هر کدام در متن پیکره ذکر شده چند بار تکرار شده‌اند. به عبارت دیگر، فراوانی معادل‌های انگلیسی به فارسی حاصل از فرهنگ لغت آریان‌پور (آنلاین)، هر کدام چه رخدادی در متن پیکره اقتصادی داشته‌اند.

۵. تحلیل داده‌ها

با توجه به نکات توضیح داده شده در بخش روش‌ها، تعدادی از واژگان انگلیسی اقتصادی پرسامد به همراه معادل‌های پیشنهادی فرهنگ لغت و نیز همراه با تعداد تکرار یا رخداد آنان در پیکره اقتصادی تک‌زبانه بررسی شدند که در جدول (۱) نشان داده می‌شود:

جدول ۱. نمونه‌ای از مقایسه بسامد معادل‌های پیشنهادی ۱۷۴ واژه تخصصی در پیکره تک‌زبانه

ردیف	واژه تخصصی	معادل‌های پیشنهادی فرهنگ لغت	بسامد در پیکره	بهترین معادل براساس پیکره
۱	Asset	چیز باارزش و مفید	۰	سرمایه
		ممرعایدی	۰	
		سرمایه	۲۵۰	
		دارایی	۶۱	
		جمع دارایی شخص که بایستی بابت دیون او پرداخت گردد	۰	
۲	Commerce	تجارت	۵۳	بازرگانی
		بازرگانی	۲۲۵	
		معاشرت	۰	
		تجارت کردن	۰	
۳	Debt	بدهی	۵۴	بدهی
		وام	۲۱	
		قرض	۷	
		دین	۰	
		قصور	۰	

سرمایه	۸	وجوه	Fund	۴
	۲۵۰	سرمایه		
	۰	تنخواه		
	۰	ذخیره وجوه احتیاطی		
	۱۴۷	صندوق		
	۰	سرمایه ثابت		
	۳	پشتوانه		
	۰	تهیه وجوه کردن		
	۰	سرمایه‌گذاری		
قرض	۲۱	قرض	Loan	۵
	۷	وام		
	۱	قرضه		
	۰	عاریه		
	۰	عاریه‌دادن		
	۰	قرض کردن		
سود سهام	۰	عایدی	Revenue	۶
	۱۱	منافع		
	۹	بازده		
	۲۱	درآمد		
	۳۰	سود سهام		
رکود	۲۱	رکود	Stagnation	۷
	۱	کساد		
	۰	ایستایی		

در مجموع، ۱۷۴ واژه اقتصادی بررسی شدند که تعداد ۷ واژه به‌عنوان نمونه در جدول (۱) نشان داده شده‌اند. هر کلمه به‌طور متوسط دارای ۵ معادل بوده است که معمولاً ۱ تا ۳ مورد از آن‌ها دارای فراوانی بیشتری نسبت به بقیه هستند؛ برای نمونه، برای کلمه "debt"، در فرهنگ- لغت معادل‌های متعددی پیشنهاد شده است: «بدهی»، «وام»، «قرض»، «دین» و «قصور» که معادل‌های مختلف این واژه محسوب می‌شوند و در پیکره اقتصادی، به‌ترتیب دارای بسامد ۵۴، ۲۱، ۷، ۰ و ۰ هستند؛ بنابراین، در پیکره، واژه «بدهی» دارای بیشترین بسامد یا رخداد بوده

است و می‌توان در ترجمه متون اقتصادی از این کلمه بیشتر استفاده نمود. نمونه دیگر، واژه "stagnation" است که معادل‌های مترادف آن در فرهنگ لغت عبارت‌اند از: «رکود»، «کساد» و «ایستایی» که دو کلمه «رکود» و «کساد» به لحاظ معنایی هم‌پوشانی نزدیکی با هم دارند. با مراجعه به پیکره، بسامد این کلمات ۲۱، ۱ و ۰ بوده است و این، مؤید این مطلب است که نویسندگان کشور در متن‌های اقتصادی از واژه «رکود» بیشتر استفاده می‌کنند.

نمونه بارز دیگر، کلمه "revenue" است که پنج معادل آن در فرهنگ لغت آریان‌پور کلمات «عایدی»، «منافع»، «بازده»، «درآمد» و «سود سهام» هستند که فراوانی آنان به ترتیب ۰، ۱۱، ۹، ۲۱ و ۳۰ بوده است که کلمه «سود سهام» را به دلیل تکرار زیاد آن (۳۰ بار) می‌توان بهترین معادل ترجمه‌ای در نظر گرفت. واژه "asset" نمونه دیگری است که شامل معادل‌های بی‌شماری مانند «چیز با ارزش و مفید»، «ممرعایدی»، «سرمایه»، «دارایی و جمع دارایی شخص که بایستی بابت دیون او پرداخت گردد» می‌شود؛ اما در پیکره تنها کلمات «سرمایه» و «دارایی» به عنوان معادل "asset" به کار رفته‌اند که به ترتیب دارای فراوانی ۲۵۰ و ۶۱ هستند و برای بقیه موارد رخدادی در پیکره مشاهده نشده است؛ بنابراین، کلمه «سرمایه» معادل مناسب‌تری نسبت به واژه «دارایی» برای ترجمه این کلمه به شمار می‌رود. همین‌طور، معادل‌های واژه "commerce"، «تجارت»، «بازرگانی»، «معاشرت» و «تجارت‌کردن» هستند که بسامد این کلمات در پیکره ارقام، به ترتیب ۵۳، ۲۲۵، ۰ و ۰ است. دو واژه «تجارت» و «بازرگانی» معادل‌های مناسب‌تری به شمار می‌روند؛ اما کلمه «بازرگانی» دارای کاربرد بیشتری است و در روزنامه رسمی کشور بیشتر استفاده می‌شود. "Fund" واژه دیگری است که در متون اقتصادی به وفور استفاده می‌شود و در فرهنگ لغت ترجمه‌های بی‌شماری مانند «جوه»، «سرمایه»، «تنخواه»، «ذخیره جوه احتیاطی»، «صندوق»، «سرمایه ثابت یا همیشگی»، «پشتوانه»، «تهیه وجه‌کردن» و «سرمایه‌گذاری کردن» دارد. بهترین معادل اقتصادی در ترجمه این واژه، «سرمایه» با رخداد ۲۵۰ بار و در برخی از موارد، کلمه «صندوق» با ۱۴۷ بار فراوانی است. نتایج حاصل یکی از کاربردهای پیکره را در روند ترجمه مشخص می‌سازد که شامل انتخاب معادل مناسب در متون تخصصی براساس بسامد معادل‌ها در پیکره است.

هر واژه ممکن است دارای بیش از یک معنی باشد و در متون علمی و تخصصی تنها تعدادی از آن معانی به‌کار آیند و همان‌طور ممکن است در شاخه‌های تخصصی دیگر معانی متفاوت آن استفاده شوند؛ مثلاً کلمه "stagnation"، در علوم منابع طبیعی بیشتر به‌معنای «سکون آب در یک منطقه جغرافیایی» است. در علم اقتصاد، به‌معنای «کاهش شدید چرخه و رکود اقتصادی» به‌کار می‌رود. یا کلمه "revenue" در زبان فرانسه، به‌طور عام به‌معنای «بازگشت» است؛ اما در ترجمه متون اقتصادی به‌معنای «سود سهام» می‌باشد که در اینجا به‌طور خاص به‌جای کلمه "profit" استفاده می‌شود. گوناگونی شاخه‌های مختلف علوم و مباحث تخصصی، باعث تنوع در کاربرد معانی کلمه می‌شود که در هر دو زبان مبدأ و مقصد این مورد رخ می‌دهد و اشکال و کاربردهای گوناگون واژه‌ها در ترجمه مناسب و طبیعی متون مختلف، لزوم بررسی‌های پیکره‌ای را مطرح می‌کند که بخشی از این روند سازمان‌یافته را فرهنگستان‌های زبان انجام می‌دهند؛ به‌عنوان مثال، واژه "debt" که به‌ویژه در گزارش‌ها و متن‌های خبری در معنای «بدهی» به‌کار می‌رود، در متون ادبی دربردارنده مفهوم «دین و ادای مسؤلیت اخلاقی» است و همین نکته بیانگر آن است که مترجم باید دارای دانش اقتصادی یا توانایی تخصصی در ترجمه متون اقتصادی باشد؛ در غیراین‌صورت روند ترجمه خالی از اشکال نخواهد بود و طبیعی به‌نظر نخواهد رسید؛ بنابراین، در رد یا پذیرش معادل‌های پیشنهادی فرهنگ لغت که گاهی معادل‌های نامناسبی محسوب می‌شوند، مترجم با استفاده از پیکره تخصصی که حاوی کلمات طبیعی و مناسب است، اطمینان می‌یابد که واژگان صحیح را به‌کار برده است.

در این مطالعه، در بررسی ۱۷۴ واژه مشاهده شد که هر واژه دارای معانی گوناگونی است که در بسیاری از موارد، آن معانی تشابه چندانی با هم ندارند و در لغت‌نامه عمومی همه معادل‌ها درمقابل واژه موردنظر قید می‌شوند. اگرچه در بسیاری از فرهنگ‌های لغت به تناسب و کاربرد معانی به‌صورت حروف اختصاری اشاره می‌شود، ولی در این موارد هم برگزیدن معادل مناسب، ضروری است که به مهارت مترجم بستگی دارد؛ بنابراین، به‌دلیل تعدد معادل‌های واژگان، پیکره‌های تخصصی تک‌زبانۀ در راستای معادل‌یابی ترجمه می‌توانند ابزار

مناسبی به شمار روند و مطالعات پیکره‌ای در مطالعات حوزه ترجمه نقش مهمی را ایفا می‌کنند. طبق عقیده بوکر (۱۹۹۸)، پیکره تخصصی تک‌زبانه کارایی بیشتری نسبت به لغت‌نامه دو زبانه دارد و کیفیت کار مترجمان را بیشتر ارتقاء می‌دهد.

به‌همین ترتیب، بسامد معادل‌های ۱۷۴ واژه اقتصادی به تعداد ۱۱۵۵ مورد بررسی شد که در جداول ذیل نشان داده می‌شوند:

جدول ۲. فراوانی تعداد معادل‌ها در واژگان تخصصی بررسی شده

تعداد معنی	۱-۵	۶-۱۰	۱۱-۱۵	۱۶-۲۰
تعداد واژگان	۸۵	۵۶	۲۵	۸

جدول (۲) بیانگر این مطلب است که از بین ۱۷۴ واژه تخصصی مورد بررسی در تحقیق حاضر، ۸۵ واژه بین ۱ تا ۵ معادل در لغت‌نامه داشتند؛ ۵۶ واژه دارای ۶ تا ۱۰ معادل، ۲۵ واژه بین ۱۱ تا ۱۵ و ۸ واژه دارای ۱۶ تا ۲۰ معنی هستند. علاوه بر این، کاربرد تخصصی واژگان نیز بررسی شد که نتایج آن در جدول (۳) ارائه شده است:

جدول ۳. دسته‌بندی واژگان برحسب درصد نداشتن کاربرد تخصصی در پیکره

معادل‌های بدون کاربرد در پیکره	۰-۲۰٪	۲۱-۴۰٪	۴۱-۶۰٪	۶۱-۸۰٪	۸۱-۱۰۰٪
تعداد واژگان	۱۷	۲۹	۵۳	۴۴	۳۱

جدول (۳) بر این موضوع دلالت دارد که همه معادل‌های پیشنهادی لغت‌نامه، در متون اقتصادی در پیکره تخصصی کاربرد ندارند؛ برای مثال، از مجموع معادل‌های پیشنهادی برای ۱۷ واژه، ۰٪ تا ۲۰٪ در پیکره به‌کار رفته‌اند؛ برای ۲۹ واژه، ۲۰٪ تا ۴۰٪ از معادل‌ها استفاده نداشته‌اند؛ در ۵۳ واژه، ۴۰٪ تا ۶۰٪ در ۴۴ واژه، ۶۰٪ تا ۸۰٪ و در ۳۱ واژه نیز ۸۰٪ تا ۱۰۰٪ معادل‌های پیشنهادی فرهنگ لغت در پیکره به‌عنوان معادل به‌کار نرفته‌اند.

۶. نتیجه‌گیری

با توجه به یافته‌های این مطالعه درمی‌یابیم که در فرایند ترجمه متون تخصصی، مترجم با حجم و تنوع گسترده‌ای از معانی واژگان مواجه است که در ترجمه باید با توجه به دانش اختصاصی خود معادل‌های مناسب را به کار ببرد. این مقاله نشان می‌دهد که برای انجام ترجمه اختصاصی بی‌نقص لازم است در هر زمینه علمی تخصصی پیکره‌هایی تشکیل شود و مترجمان علاوه بر استفاده از فرهنگ لغت، مطالعات پیکره‌ای نیز داشته باشند و این مطلب حتی برای متخصصان شاخه‌های علمی که قصد ترجمه دارند نیز صادق است. در این راه، هرچند بافت متنی هر واژه تا حد زیادی تعیین‌کننده معنای آن و معادل مناسبی برای آن در متن مقصد است، اما انتخاب معادلی که مقبولیت عام داشته باشد، با تکیه بر داده‌های مطالعاتی پیکره‌محور نظیر پژوهش حاضر، می‌تواند با اتقان بیشتر و درستی زیادتری انجام گیرد.

در زبان فارسی استفاده از پیکره‌های مرجع تک‌زبانۀ رایج نیست و اغلب مترجمان متون تخصصی، خود دانش آموخته آن رشته هستند؛ نه کارشناس مترجمی و زبان. با توجه به نتایج این مطالعه، بخش عظیمی از معادل‌های واژگان در ترجمه متون تخصصی دارای کاربرد نبودند و این پیکره‌ها هستند که در تعیین معادل مناسب می‌توانند به مترجم یاری رسانند. در متون اقتصادی به‌ویژه لزوم استفاده از پیکره‌ها ضروری است. مترجمان زبان و متخصصان علوم مختلف باید در تشکیل پیکره بکوشند و نتایج این مطالعه نیز دال بر این ادعا است. لزوم کاربرد چنین پیکره‌هایی به‌ویژه در ترجمه ماشینی یا ترجمه اینترنتی (ترجمه آنلاین) بیش‌ازپیش ملموس است.

کتابنامه

- جعفری گوهر، م. (۱۳۸۵). ترجمه متون اقتصادی. تهران: انتشارات دانشگاه پیام‌نور.
- شاتلورت، م. و کاوی، م. (۱۳۸۵). فرهنگ توصیفی اصطلاحات مطالعات ترجمه. (ف. فرحزاد و غ. ر. تجویدی، مترجمان). تهران: انتشارات یلدا قلم.
- عاصی، م. (۱۳۸۲). از پیکره زبانی تا زبان‌شناسی پیکره‌ای. مجموعه مقالات پنجمین کنفرانس زبان‌شناسی. تهران: انتشارات دانشگاه علامه طباطبایی، ۴۹۵-۴۸۴.

- Aston, G. (۱۹۹۹). Corpus use and learning to translate. In S. Bassnett, R. M. Bollettieri Bosinelli, & M. Ulrych, (Eds.). *Translation Studies Revisited* (pp. ۲۸۹-۳۱۴). Textus XII:۲. Genova: Tilgher.
- Baker, M. (۱۹۹۵). Corpora in translation studies: An overview and some suggestions for future research. *Target*, ۱(۲), ۲۲۳-۲۲۳.
- Bowker, L. (۱۹۹۸). Using specialized monolingual native-language corpora as a translation resource: A pilot study. *Meta*, ۴۳(۴), ۶۳۱-۶۵۱.
- Bowker, L., & Pearson, J. (۲۰۰۲). *Working with specialized language: A practical guide to using corpora*. London: Routledge.
- Esteki, A. Corpus linguistics approach: A novel framework for translation studies research. *Translation Directory*, Retrieved May, ۲۰۱۲, from <http://www.translationdirectory.com/articles/article۲۱۲۳.php>
- Guangrong, D. (۲۰۰۹). The applications of keywords and collocations to translation-studies and teaching. *Translation Journal*, ۱۲(۳), Retrieved December ۱۵, ۲۰۱۳, from <http://translationjournal.net/journal/۴۹corpus.htm>.
- Guangsa, J. (۲۰۰۸). The comparable corpus-based Chinese-English translation: A case study of city introduction. *Translation Journal*, ۱۲(۴), Retrieved October ۹, ۲۰۱۳, from <http://translationjournal.net/journal/۴۶corpus.htm>.
- Kennedy, G. (۱۹۹۸). *An Introduction to Corpus Linguistics*. London: Addison-Wesley Longman.
- Laviosa, S. (۲۰۰۲). *Corpus-based translation studies: Theory, findings, applications*. New York: Rodopi. B.V.
- Leech, G. (۱۹۹۱). The state of the art in corpus linguistics. In En. K. Aijmer & B. Altenberg (Eds.). *English Corpus Linguistics* (pp. ۸-۲۹). London: Longman..

- Leech, G. (۱۹۹۲). Corpora and theories of linguistic performance. In J. Svartvik (Ed.). *Directions in Corpus Linguistics* (pp. ۱۰۵-۱۲۲). Berlin: Mouton de Gruyter.
- McEnery, A. M. & Wilson, (۱۹۹۶). A. *Corpus Linguistics*, Edinburgh: Edinburgh University Press,
- McEnery, T., Xiao, R., & Tono, Y. (۲۰۰۶). *Corpus-based Language Studies: An Advanced Resource Book*. London and New York: Routledge.
- Mohammadi Dehcheshmeh, M. (۲۰۰۷). Specialized Monolingual Corpora in Translation. *Translation Journal*, ۱۱(۲), Retrieved November ۱۷, ۲۰۱۳, from <http://translationjournal.net/journal/۴۰corpus.htm>
- Salimi, E. A., & Shahrestani, Z. (۲۰۰۹). A Corpus-based Study of Units of Translation in English-Persian Literary Translations. *Translation Directory*. Retrieved June ۱۵, ۲۰۱۳, from <http://www.translationdirectory.com/articles/article۱۹۸۰.php>
- Sinclair, J. (۱۹۹۱). *Corpus, Concordance, Collocation*. Oxford: Oxford University Press.
- Svartvik, J. (۱۹۹۲). Corpus Linguistics Comes of Age. In J. Svartvik (Ed.). *Directions in Corpus Linguistics*, Berlin: Mouton de Gruyter, pp. ۱-۱۲.
- Teubert, W. (۱۹۹۹) Corpus Linguistics: A Partisan View. In *International Journal of Corpus Linguistics*, ۴ (۱), pp. ۱-۱۰ .۱.
- Wilkinson, M. (۲۰۰۶). Compiling corpora for Use as translation resources. *Translation Journal*, ۱۰(۱). Retrieved March ۲۲, ۲۰۱۳, from <http://translationjournal.net/journal/۳۵corpus.htm>.